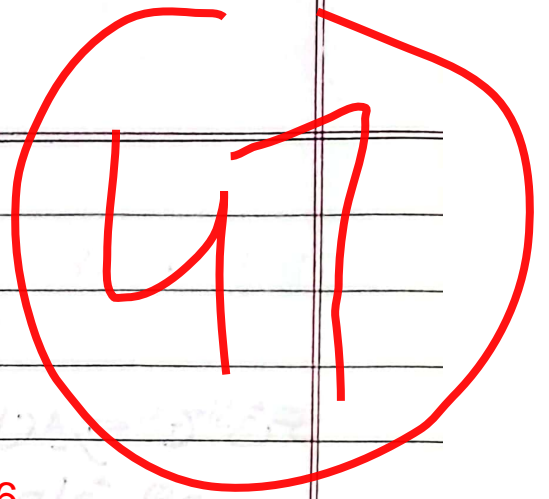

General Instructions

1. Give numbering to headings

SUBJECTIVE

2. Do not write lengthy paragraphs. Write medium sized paragraphs with headings

PART - II

جواب نمبر 4

3. There should be around 12 headings for 16 marks question

سلطان باهو - بیدار مغز تے جالی

4. Draw figures/diagram/flowchart where needed.

آکو دا شاعر

سلطان باهو پنجابی دے وڈے شاعر نیں تھیاں

5. Start new question from fresh page.

نے "سی مرنی" طرز دی شاعر تھیاں ایہ اوہناں

6. Each answer should start with Introduction and end with Conclusion.

نوں پنجابی وچ بیدار مغز یعنی تے ہے جس روح

دکھن والا شاعر آکھن نوں ایہ مراد ہے تے آوے

7. Give more weightage to expressedly asked part/s of the question.

دب دی ذات نو لبکے پووے تے اللہ دے دگر

دی کیفیت وچ تم نیں - میں ایس وڈے وڈو

زمانے دی ہر تھے اتے اوہناں دی آکو اے صوبے

8. Change colour scheme for references to give them more visibility.

کلام وچ باهو پوویں گے پیراں دا سہارا دی

لیا لکھن نال ای ہے عمل عالماں نو جین دی تالید

9. Manage time well.

کسی ایندے اپناں دی بیداری دا گہرا تعلق

10. Wide page borders are discouraged. Should be reasonable.

کلمے دے ورد نال وو ثابت پوندے اے

کلام دا ویروا تے متن دی وضاحت

11. Avoid writing wrong references.

- وحدت الوجود دا درس

سلطان باهو دے کلام وچ اللہ دے وجود

دی وحدت تے اوس دے نال محبت دی

بیداری صاف ظاہر ہے۔

لفظ ہو دا اکثر اپناں دے کلام وچ نمایاں

ای تے ایہ آک کیفیت ایہ جیس دے وچ

بندہ لب دے عشق وچ سلون طلب تر لبدا

اے -

الف اللہ تینے دی بوٹی، مرشد من میرے وچ لائی ہو

نہی اثبات دا بانی ملیا پر تے پر جاتی ہو

اندر بوٹی مشک ہمایا جاں پھلاں تے آئی ہو۔

ایس شعر وچ وی بیداری دا عنصر لبدا اے۔

- کلمے دا ورد:

سلطان باہو دے کلام وچ کلمے دا ذکر تھاں

تھاں آئے لبدا اے۔ اوہناں نوں کلمے نال

خاص لگاؤ نظر دا اہے تے ورد وی اوس حساب

نال ای کردے سں۔

ہ کلمے نال میں بناتی دھوتی کلمے نال ویاتی ہو

ہ کلمے میرا پڑھیا جنازہ کلمے گور سبائی ہو

- عشق دا تصور تے باہو دی بے چینی:

سلطان باہو فلسفہ عشق وچ وی بیداری

دے کیفیت نال ایڑے سں۔ اوہناں دے

کلام وچ عشق حقیقی دا پہلو نمایاں لبدا

اے تے اوہ ایس نوں ظاہر ترن لئی "سوہنی

ماہیوال" دے قلم دی تمثیل / تلمیح ورد تے

سں:

۱۰ عشق دی بھاء پدان دا بالن عاشق پیہ سکھیدے ہو
کٹ کے آپ فگر دا آرا ویکو کتاب ٹیندے ہو

ایس شعر دی اوہ دسنا جائیدے نیں تہ ہر تسی
نوں اک دی رما ہنس لیدی۔

- بے علی دی ننڈیا:

سلطان باہو اپنے کلام وچ بیداری دی ہنتریں
مثال دیندے بیوہ آکھدے نیں:

۱۱ تسی پھری تے دل نہ پیرائی لینا تسی پھر کے ہو
علم پڑھیا تے ادب نہ سکھیا تے لینا کتاباں پڑھو تے ہو
چلے کٹے تے کچھ نہ لیا تے لینا چلیاں وڈھو تے ہو
تے آکھو پنا نہ دودھ بھدے لال بیوون بھاجیں آکھو آکھو تے ہو

ایس شعر نوں "بھوار" مقرر تے فالدی آکو "دا
مامل عنبر آکھنا غلط نہ ہو بیوہ گا۔ انسان ہر
شے نوں بے دلی نال مامل کرن دی جاہ رکھتے
چل دی تریے مگر کامل نیت نہ بیوہ تے
توایاں دی تعبیر ادھوری پی رہندی اے۔

- علامہ اقبال تے سلطان باہو دی فکری
ساخت:

مقرر یا آستان علامہ اقبال تے سلطان باہو
دے کلام وچ تیند ساختی تھوہیات

لبدیاں نیں - دوین علم پڑھن توں زیادہ
دین دی فہم رکھن دے قافل سن بھائی
تہ کتاباں پڑھن نال علم نہیں آوندا بلکہ
انسان نوں آک آک لفظ دا حساب
دینا پندا اے -

ہ ہر ہر علم ہزار کتاباں عالم سارے پویے ہو

ایسی طرز تے اقبال لکھدے نیں:
ہ گلا تو گھونٹ دیا ایل مدرسہ نے تیرا

مادی گل :

سلطان باہر پنجابی زبان دے
لہند بابہ شاعر نیں - ادیبان نے وی ہر
موفی دی طرح اپنے آپ لئی تائیت وچ
عورت دا مسیح ورتیا اے تے لب دی
ہبت لہدے نظر آوندا ہے نیں -

سوال نمبر: ۵

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر - موآتے

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر نون بابائے اردو آٹھیا
جاندا ہے۔ اوہناں نے اردو شاعری وچ

کلام دا دیروا:

ڈاکٹر فقیر بیویاں اپنے کلام
وچ قرآن نون سبھو تے پھرن دی تعلقیں کیتی
اے، وطن نال ترانہ عشق تریاں دا درس وی
دا اے تے اللہ دی مدد وی بیان کیتی
اے۔

• وطن نال محبت:

ڈاکٹر صاحب نے پاکستان واسطے قلمی جیاد
کیتا ہے۔ اوہناں نے تنگ دے وچ لکھاں دے
کو ملے بلند ترن لکھیا کلام "جنگ دے
ستاراں جن" اوہناں نے سبھو لکھاں نون
ملک نال لگاؤ دی تعلقیں لکھ کیتی اے:

جنگ داملان تران پیارا

وسدا پاکستان پیارا

کوئی دنیا آباد نہ دیکھو

تک ایہ آزاد نہ دیکھو

(ii) **مَدِينِ كَلَامِ :**

آتر فقیر دے کلام وچ
اللہ توح عقیدت، دین، مال، مہبت دا
عنبر و افخ طور تے دکھیا جاندا اے۔ اوہناں
نے لوکان نوں وی دین سکھن تے سمجھن
دا درس وندھا۔

ن میرے کلام توں اجا پے مقام **مَد** دا
پیا اپنے شعر **سجانا** نکھونج کے **ن** **مَد** دا

- **املاء دی غلطیاں :**

نال **آ**ر **ب**ا **ب**ی دے کلام دا فی حائرہ
آرے تے اوہناں نے " **نیم لپیڈے دی**
بولی" وچ دکھیا اے ترفیر وی **املاء** وچ
لکھ نوں لکھ، آکو لکھ، آکو لکھ دین۔

• **قرآن دا فہم لازم ہے :**

آج دے دور دے مسلمانان
دے زوال دی سبب توں وڈی وجہ اپہ پیدی
اے تے لوکان نے قرآن دی ڈور **ہٹ** دتی اے۔
غلاف وچ سانھو کے قرآن نوں ایس اجی
مقام تے رکھ دتا اے تے پڑھن وارے فیال
وی نہ آوئے۔ ایس توں برعکس **بیا** فی **آ**
نیں تے قرآن نوں **لکھو** کے **فہم** ال

پڑھو:

ان کا نام

وہ ساتی حیاتی آلو رہی فقیر سدھرسک
پر طصیا قرآن سارا سمجھیا لفظ نہ آک

مکلاوا:

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر بیوراں پنجابی
دے جانے مانے سنا کر نیں - آپ بیوراں
زبان تے عبور رکھدے سن پر خرتے املاء
دی تھی غلطیاں دا ڈاکٹر تنقید کرن والیاں
نے دسیا اے - موآتے پرھن لول بعد بندہ
ملک دے قریب بیوراں دا اے تے کھلا
دب نال مہت دی اپنی سرھنی تے وی
جاوندا اے -

سوال نمبر: 7

یونجھڑاں تہ ارشد میر

یونجھڑاں "ارشد میر" پوراں دے ایشائے دے
جموں کے نول آٹھیا جاندا اے۔ اسے نثر طنز
مزاح نول سرپور اے۔ ایس دے: مضمون
نول ورت کے معاشرے دی آئی غلط رسومات
نول طنز دا نشانہ بنایا گیا اے۔ اوہناں نے
اپنے تم دے ذریعے تنقید برائے املاح ترن
دی کو نش کیتی اے۔

کلام دا ویروا: (i) پنجابی محاوریاں دا ورتاؤ:

یونجھڑاں وچ ارشد میر پوراں نے پنجاب دی
جانی مانی زبان ورت کے زہری نال محبت
دا درس دتا اے۔ اپنے افسانے "بیس دا سفر"
وچ لکھدے نیں:

"پھو نیں تے تپو نیں۔"

(ii) تنقید برائے املاح:

ایس ایشائے دے ذریعے پنجابی معاشرے
وچ عام واپاں دے اتے جانن پائے تے تہ
کس طرح اوہ لوکاں لئی مشکل بندے نیں
جیوں "پروینے" وچ آج دے منگائی

دے دور وچ اُون نوانے مہمان تے فر
مریض دی عیادت لئی پوری ٹبر نوں نال
لیانا وی غلط گل اے۔

دو جے افسانے "بس دے سفر" وچ بساں
دی قدم فستہ حالت اے تنقید اے تے
کس طرح ڈرائیور نوں انسانی جان دی کوئی
فکر نہیں بلوادی۔

(iii) پنجابی ثقافت دی ترخانگی

امد میر بیوراں اپنے افسانے "گپ" وچ
پنجاب دی ثقافت دا ذکر کردے ہیں تے
کس طرح پنڈاں دے لوکاں واسطے گپ
عزت، شرم تے برہائی دا نشان اے۔
مے اے دے دور وچ کوئی بندہ گپ یا تے
شیر دل ٹر جاوے تے لوک اودا مہول بنا دے
نیں تیوں گپ یا نا کوئی شرم دی گل بنوے۔

(iv) مجلس نوں دلاں والا مزاج

امد میر بیوراں دے کلام دی آک فامیت
اپنے دے آے تے اوہناں دا مزاج دا مزاج
سبھ لوکاں نوں مل مل کے سبھ آوندا اے۔
کس دی عمر، طبقہ توں تعلق رکھن والے اوس
نوں سبھ تے سبھ پیر لئی اپنے دھو درد
مہل جاندا اے۔

(۷) فل بدیع مزاج:

امجد میر پوریاں دے مزاج دا انداز
فل بدیع اے اوہیاں نے اسی قدر روانی
وجہ گل تپتی اے تہ سنن والا تیران رہ
جاندا اے۔

تہیوں افسانے "بس داسفر" وجہ
گل دم لکھدے نیں تہ نال والی سوالی تہ
دراہنور نول آکھیا،

"ایجاں ترو جناب تسی بس جلاؤ
تہ میں نال نال مہماں نول تاؤ"
حیدر دیندا رہتا آں۔

آخیرلا ستہ:

امجد میر پوریاں نے مزاج
وجہ لکھ تہ پنجابی لہر نول نویں انداز
وجہ پینس تپتا اے۔

ڈاکٹر اسلم رانا لکھدے نیں:

"امجد میر پوریاں مزاج لکھدے
پنجابی نول نوا مدھ دتا"
اے۔

سوال نمبر: 6

بھول مٹی دیا ہوا

ڈرامے دا ویروا:

بھول مٹی دیا ہوا
سجاد حیدر دے پڑ ڈرامیاں دے مہوئے
وچوں آواز کیتا گیا اے - مہوئے دا نال
ایس دے اتے رکھیا اے - ان میں 2
ڈرامے شامل نیں:

(1) پیڑھ

(2) حیرتے نیں سحران والے

(3) بھول مٹی دیا ہوا

(4)

(i) ڈرامیاں دے کردار: (کلیسہ رقم لکھنا)

سجاد حیدر پوراں اپنے ڈرامیاں
وچ منفرد کردار وچھائے نیں - ہند کردار تے
خلیقی سن بنان دا حقیقت نال توحی تعلق
واسطہ نیں تیوں "سن سن سن" تے پیلے
ڈرامے دے اثر کردار -

(ii) سرمایہ دار طبقے پر تنقید:

سجاد حیدر پوراں اپنے ڈرامے وچ سرمایہ
دارانہ نظام اتے ڈوگھی تنقید کیتی اے -

پلے افسانے وچ **سرتوش دا ترداد** سیرا
مشکل وقت وچ اپنی فیکٹری نوں چلاون
لئی خان واریا والے مزدوران نال زیادتی
کردا اے تے دوے ۱۰ ڈرامے وچ **سیرا**
بلند اقبال دا ترداد سیرا صرف دولت دی
پیوس پورا ترن بلے سوچدا اے۔

(iii) **معاشرے دی دوغلی شکل:**
دوے ڈرامے "بول مٹی دیا باویا" وچ معاشرے
دی دوغلی رسومات نوں تنقید دا نشانہ بنایا
گیا اے۔ ڈرامے دی مرکزی ترداد "میدم پری
جی" سیرا سارا دن باہر بھائی تم کار تری
اے تے غریباں دے دتھاں دی آواز بندی اے
اونوں اپنے گھرے موجود ملازم دا کوئی
فعال نہیں ہوندا۔

(iv) **نفسیاتی مسئلے دا ذکر:** (i)
آفری ڈرامے "سیرے نین ندر والے"
وچ لک ترداد "معدی" سیرا نفسیاتی مریض اے
اوہ دتھایا گیا اے۔ اونوں اپنے دوست دی
ووٹی آدی آدی اپنی ووٹی دندی اے۔

(v) **معاشرے نفاذی:** (ii)
پر ڈرامے دی توہینورتی اودے تردادان
دے درمیان پوون والے معاشرے کولوں پیدی

اے۔ ایس مجموعے وچ وی بیویت ودھیا طرز
دے مقالے سن۔

بقول احمد ندیم قاسمی:

”ڈرامے دا آب وی لفظ فالتو نہیں سی۔“

سوال نمبر: 9

(الف) کافی

”پنجابی ادب وچ کافی اوس کلام نول آسندے
نیں جیدے ترسیم لفظان دے اتے مشتمل
ہو دے تے اودھے ترع بند ہوں۔“

• موسیقیت:

کافی وچ موسیقیت دا بتو
واغ ہوندا اے تے لوگان نول کافیان
زبانی وی یاد ہو ندیاں سن۔

شاہ حسین دہ کافی:

پنجابی ادب وچ شاہ حسین دی
کافیاں دا کوئی ثانی نہیں اے۔ ایس قدر
توجہ دت کلام لکھیا سی تہ سنن والے
دا من موہ لیسندے سن۔

شاہ حسین آکھدے نیں:

۵

شاہ حسین دی کافی س کے ٹڈا آفر اندر دا
وہت دے دریا وچ اوہ وی وڈیا تریا

(ب)

”سی سرکار“

عبدالکریم ٹرن نے سی سرکار ایس توں بھرتی
نال سیرت مہدی^۴ نول سان ترن لئی لکھدی
اے تہ عقیدت دا حق ادا ہو گیا۔ ایس کتاب
وچ آپ^۴ دی بیدائش توں پہلاں دے عرب
دے حالات توں لیکر آپ دے آفری وچ
مبارک اور وفات تک دا نقشہ لکھا اے۔

• اختصار ہندی:

آپ^۴ دی ساری حقائق توں ٹرن پوراں نے
محظ ۱۶ باباں نے ۲۰۰ صفحات اتے لکھیا
اے۔ تہ ہر ایم تھہ توں مکمل طور تے وی
لیکھ لیتا گیا اے۔ اس کلام دا حوالہ بالکل
”دریا توں توہ وچ سن“ دے مترادف
اے۔

• قرآنی حوالے:

سیرتِ پال دے واقعات نوں بیان کرن
لئی مستند حوالے جات دا درناؤ کیتا اے
تے صرف قرآن نوں ای حوالے دیں لئی
درتیا اے۔ جیوں "واقعہ معراج" نوں
دس لئی **سورة آل عمران** دی آیت لکھو
نیں: **"اپنے اوس رب دا فکر کرو جنہ
تینوں سیرت لئی"**

• تاریخی متن دا سوچنا درناؤ:

سیرتِ پال نوں لکھدے پوکے تاریخ دے
اہم واقعات نوں چٹئی طرح پیش کیتا
کیتا اے۔ جیوں مکہ دا پرانہ ناں
"مکہ" لکھ کے ناں ایس وی دسیا اے تہ
تیسرا وی مکہ دی جغرافی ترقی ترقی
برباد پوو جاندا سی ایس توں ایس ناں رکھا
سی۔

• سادہ زبان:

عربیوں نے نہایت آسان فہم پنجابی دا
درناؤ کیتا اے۔ ایس طرح تے لوک
برہن والے مقل طور تے سیرتِ پال
توں مستفید پوون گے۔

مدنی گل:

سردار نثر پوراں نے سیرت

آبِ نعلِ بویت بی تھیس اندازِ وحِ پیش
کتا اے۔ اسلم رانا پوریں لکھدے نیں

” سہی سرکار پھیں والے نہ ہر
لسانی طور تے متاثر ہوون گے
بلکہ روحانی طور تے وی متاثر
ہوں بغیر نہیں کہ سکن گے۔“

=====